

STAATSSECRETARIS SCHERMT MET ONDERZOEK EN SCHUIFT MAATREGELEN VOOR ZICH UIT

‘Van Rijn, aarzel niet langer met antirookbeleid’

Staatssecretaris Van Rijn heeft onderzoek laten doen naar het beperken van het aantal verkooppunten van tabak om het roken te ontmoedigen. Maar waarom zet hij niet gewoon de maatregelen in die in sommige buitenlandse al effectief zijn gebleken?

Op 2 oktober 2013 zegde staatssecretaris van Volksgezondheid Martin van Rijn de Tweede Kamer toe onderzoek te doen naar de (economische) effecten van het beperken van verkooppunten en van een uitstallingverbod van tabak. Het onderzoek is afgerond en vlak voor het zomerreces naar de Tweede Kamer gestuurd. Binnenkort zal hij er met de Kamer over in debat gaan. De staatssecretaris heeft het effect van accijnsverhoging niet laten onderzoeken, terwijl dat met voorsprong de meest effectieve maatregel tegen het roken is. Zou hij op voorhand al overtuigd zijn van de effectiviteit van deze maatregel, of vindt hij het *too hot to handle*?

Minder verkooppunten

Het Trimbos-instituut is in de literatuur en op internet gaan zoeken en heeft deskundigen geïnterviewd over de vraag of er minder wordt gerookt als het aantal verkooppunten van tabak wordt vermindert. Het onderzoek naar met name het aantal verkooppunten is aan de magere kant en komt voornamelijk uit de VS. Er zijn wat vage aanwijzingen dat minder verkooppunten in de buurt van scholen

ertoe leidt dat minder kinderen beginnen met roken, maar daar houdt het ook mee op. Beter onderzoek dan wat het Trimbos-instituut heeft gevonden, is er niet en zal er waarschijnlijk ook niet komen. Het is erg gecompliceerd onderzoek omdat je onmogelijk met alle ‘relevante variabelen’ rekening kunt houden, verzuchten de onderzoekers.

Het verband tussen zichtbaarheid van tabak en rookgedrag is wat duidelijker: meer blootstelling aan reclame op verkooppunten is gerelateerd aan een verhoogde kans dat jongeren gaan roken. Het heeft dus zin om het uitstallen van tabak in winkels te verbieden, een maatregel die bijvoorbeeld Finland al heeft ingevoerd.

Ook de mogelijke economische gevolgen van minder verkooppunten van tabak zijn onderzocht. Je moet namelijk niet alleen naar gezondheidsaspecten kijken, maar ook naar de werkgelegenheid en de opbrengsten, vindt Van Rijn. Je zou denken dat dit niet tot zijn portefeuille maar tot die van de minister van Financiën behoort, hij hoort zich uitsluitend te richten op gezondheidsaspecten van tabaksgebruik.

Onderzoeksbureau SEO Economisch Onderzoek, gelieerd aan de Universiteit

van Amsterdam, mocht de economische gevolgen van het terugsnijden van de verkooppunten in kaart brengen. Het verrast niet dat een verkoopverbod aanzienlijke gevolgen heeft voor supermarkten, benzinstations en de automatenbranche, zowel qua omzetverlies als qua werkgelegenheid. Die omzet en banen verdwijnen niet echt; er vindt een verschuiving plaats naar verkooppunten die een vergunning hebben.

Tabaksfabrikant Philip Morris heeft zelf ook data aangeleverd

Bij hun berekeningen maakt SEO overigens gebruik van het KPMG-onderzoek over illegale sigarettenhandel waarvan duidelijk is dat het niet deugt. Prof. Pim Levelt oud-president van de KNAW zegt erover in Vrij Nederland van 22 augustus 2013: ‘Over de betrouwbaarheid en validiteit van de gebruikte maten krijgen we slechts globale aanduidingen en de relevante maten worden nergens gepresenteerd. Bovendien is er geen evidentie dat het rapport onderhevig is geweest aan peer review. Deze onvolledigheid impliceert dat de conclusies van dit rapport oncontroleerbaar zijn.’ Ook noemt Levelt

het rapport niet onafhankelijk omdat tabaksfabrikant Philip Morris op allerlei punten betrokken was bij het onderzoek en zelf ook data heeft aangeleverd. Levelt: 'Dit staat op gespannen voet met het onmiskenbare feit dat Philip Morris belanghebbende is bij dit onderzoek.' Het KPMG-rapport is – zo kunnen we concluderen – vooral een middel van de tabakslobby om het overheidsbeleid te beïnvloeden. Het SEO-rapport is bovendien onvolledig. Er is bijvoorbeeld niet berekend hoeveel zorggerelateerde kosten worden bespaard door het verminderen van het aantal rokers.

Harde doelen

Van Rijn heeft het onderzoek waar hij zo smartelijk op wachtte. Maar wat nu? Keiharde onderzoeksresultaten om zijn beleid op te baseren heeft hij niet in handen gekregen. Het gaat jaren duren voordat nieuw onderzoek resultaten zal

opleveren, als dat onderzoek er al komt. De vraag rijst waarom Van Rijn in deze kwestie zo hamert op onderzoek. De overheid neemt immers ook beleidsbeslissingen die nauwelijks of niet op onderzoek zijn gebaseerd. Een goed voorbeeld is het besluit om geen coffeeshops toe te staan binnen 250 meter van scholen. Het uitgangspunt hierbij is dat scholieren beschermd moeten worden en niet het idee moeten krijgen dat blowen normaal is. Door de coffeeshops uit hun blikveld te halen, worden ze bovendien minder snel verleid om te blowen. Het zijn dezelfde argumenten die gebruikt worden bij het terugdringen van tabak.

Van Rijn kan het zich niet langer veroorloven niets te doen. Hij moet harde doelstellingen voor zijn beleid formuleren, bijvoorbeeld dat in 2025 minder dan 5 procent van de kinderen begint met roken. Hij moet daarvoor dan een mix van maatregelen nemen: drastische ac-

cijnsverhoging, ingrijpend terugsnijden van verkooppunten, een uitstalverbod voor tabak, neutrale verpakkingen, schoolpleinen verplicht rookvrij en last but not least, een goede voorlichting aan de bevolking over het hoe en waarom van deze maatregelen. Van Rijn kan daarbij leunen op de ervaring in landen als Finland, Nieuw Zeeland, Schotland, Ierland en Noorwegen die vergelijkbare plannen hebben of deze al hebben ingevoerd. ■

contact

fritsvandam1@gmail.com
cc: redactie@medischcontact.nl

web

Meer over dit onderwerp vindt u bij dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.

GUIDO BENSCHOP/HH